

Hørings svar fra Skeiv Ungdom – NOU 2015:2 “Å høre til”

Skeiv Ungdom har valgt å organisere sitt høringssvar etter utvalgets hovedanbefalinger for en ny mobbepolitikk. Videre er Skeiv Ungdom veldig fornøyd med fokuset som utvalget har valgt. Viktigheten av elevens opplevelse er gjennomgående i rapporten. Skeiv Ungdom opplever ofte at elevens opplevelse av krenkelse ikke tas seriøst nok, men bortforklares og tilskrives liten verdi. Vi er derfor svært glade for å se at dette fokuset står sentralt i rapporten.

Oppsummering av Skeiv Ungdoms hovedanbefalinger:

1. Inkluderings- og mangfoldsarbeid i skolen skal ha en normkritisk tilnærming
2. Måltrettet innsats mot inkluderende språkbruk
3. Tydelig forpliktelser til skoler og ansatte i skolen om nulltoleranse for krenkelse adferd, særlig knyttet til minoritetsidentiteter
4. Mer kunnskap om kjønn og elever som bryter kjønnsnormer

1. En stor statlig satsing på trygge og inkluderende skolemiljø

Skeiv Ungdom er enig i at det er behov for en stor satsning på dette området. Skeiv Ungdom har siden organisasjonens begynnelse jobbet aktivt med holdningsarbeid i skolen. Siden 2009 har Skeiv Ungdom drevet skoleprosjektet Restart, som har to ansatte skole- og antidiskrimineringsrådgivere på fulltid. Vår bestemte erfaring fra dette prosjektet er at tilnærmingen man velger inn i arbeidet er avgjørende for effekten. Særlig den forebyggende effekten er avhengig av en normfokusert tilnærming. Skeiv Ungdom er derfor veldig glade for at nettopp dette omtales i utvalgets rapport.

Normkritisk perspektiv er forebygging i praksis

Det poengteres i utredningen at et ”normkritisk perspektiv må innarbeides i lærerutdanningene, rektorutdanningene og etter- og videreutdanning av lærere, i relevante læreplaner for fag og det må utarbeides undervisningsopplegg for elever” (s. 150). LLH og Skeiv Ungdom ser en normkritisk tilnærming som essensiell i arbeidet med forebygging av mobbing. Innen forskningen på lhbt-feltet[1] er heteronormativitet en stadig tilbakevendende faktor som bidrar til å bekrefte en følelse av annerledeshet og utenforskap hos de som bryter med normen. En normkritisk tilnærming vurderes hensiktsmessig da den bidrar til å skape rom for mangfold og dermed styrker inkluderingen av marginaliserte grupper. Dette

er forebyggende arbeid i praksis, og mer formålstjenlig enn å sette inn tiltak der mobbing allerede forekommer.

Skeiv Ungdoms tillitsvalgte rundt i lokallagene trekker dette frem som en av de viktigste faktorene for å jobbe godt med mobbing. Mange av de har erfaring med såkalt toleransebaserte tiltak og erfarer at disse ikke er særlig effektive. Mange av våre medlemmer oppgir at slike opplegg fort kan gjøre mer skade enn nytte. En toleransebasert tilnærming virker fremmedgjørende og berører ikke det virkelige problemene. Mekanismene som skaper krenkelse, og utenforskap må ut og frem i lyset. En toleransebasert tilnærming der majoriteten fortsatt sitter med makten til å definere normalen ovenfor minoriteten er ineffektive og en tåkelegging av det faktiske problemet. Det er anses som viktig at departementet tar et aktivt standpunkt her og nyttegjør seg den kunnskapen vi har om sårbare grupper, slik at man sikrer effektive tiltak.

2. Endring av opplæringsloven kapittel 9a

Utvalget foreslår følgende formulering av opplæringslovens § 9A-1:

«Alle elever har rett til eit trygt psykososialt skolemiljø som fremjar helse, trivsel, læring og sosial tilhøyrsl. Det er den subjektive opplevinga til eleven som er avgjerande for om ord eller handlingar er krenkjande.

Skolane skal ha nulltoleranse mot ord og uttrykk som krenkjer verdigheita eller integriteten til ein eller fleire elever. Skoleeigaren skal sikre at retten til eit trygt psykososialt skolemiljø som fremjar helse, trivsel, læring og sosialt tilhøyrsl, blir oppfylt for alle elever»

Dette er en presisering Skeiv Ungdom støtter. I vår organisasjon hører vi altfor ofte historier om ungdommer som får beskjed om å “slutte å være hårsåre”. Mange av våre ungdommer har også fått indirekte beskjed av voksne på sin skole at de selv er skyld i at de blir utsatt for krenkelse og mobbing. Utsagn som “hvis du hadde vært litt mindre maskulin/feminin”, “må du prate så høyt om at du er homo” eller “hvis du hadde prøvd å tilpasse deg litt, hadde det vært lettere for de andre å ta deg med” hører vi alt for ofte at ungdommer er blitt møtt med. Det understreker også det omtalte behovet i punkt en om en normkritisk tilnærming, som nettopp setter elevens opplevelse i sentrum. Det er tydelig at mange voksne i dagen skole tenker at det er de “rare” barnas oppgave å tilpasse seg. Vi i Skeiv Ungdom tror at mange lærere ønsker å gjøre en god jobb, men sier slike utsagn fordi de ikke har kunnskap på området. En tydelig forpliktelse om at barnets opplevelse skal ligge til grunn kan danne grunnlaget for et perspektiv skifte som bidrar til kunnskapsheving for lærere.

Videre er det klart viktig for et barn som har opplevd krenkelse å bli møtt og sett ut ifra egen opplevelse. En avvisning av barnets opplevelse vil bare fungere som en ny krenkelse.

3. Styrket håndheving av opplæringsloven

Skeiv Ungdom har ingen særlige synspunkt på dette området utover at muligheten til å klage på manglende oppfyllelse av opplæringsloven bør være enkel og tilgjengelig, også for elever selv. Det bør opprettes lavterskel varslingsmuligheter på alle skoler der elevene selv kan varsle uten at foresatte blir blandet inn. Mange av ungdommene i Skeiv Ungdom sin gruppe er ikke åpne for egne foreldre om sin identitet. Selv om foreldre er en veldig viktig støttespiller må elevene kunne ha mulighet til å si ifra om lovbrudd og krenkelser uten at foreldre automatisk innblandet i første omgang. Hvis ikke vil unge skeive i realiteten ha en innskrenket mulighet til å si ifra om lovbrudd og krenkelser.

4. Målrettet innsats for trygge psykososiale skolemiljø og forebygging/håndtering av krenkelser m.v.

Et godt psykososialt skolemiljø defineres ikke bare av fraværet av mobbing, men at det skal være trygt for alle å være seg selv. Dette er særlig viktig for unge med kjønnsidentitetstematikk som veldig ofte ikke tør å uttrykke sin kjønnsidentitet på skolen fordi de er redde for reaksjonene det vil kunne få. Her er en gjennomgående erfaring at skolen ikke evner å skape rom for elever som bryter normer knyttet til kjønn. Det er en klar sammenheng mellom lærerens holdninger og adferd i klasserommet og hvordan elever som bryter kjønnsnormer blir møtt. Skeiv Ungdom hører ofte historier som elever som opplever krenkende og begrensende atferd fra lærere knyttet til kjønn. Lærere kan ha regler som at bare jenter får bære hodeplagg inne eller at gutter ikke får spille jenter i skuespill o.l. Slike situasjoner kan gjenta seg flere ganger i løpet av en hverdag og sier noe om lærerens holdninger. Også utsagn som “Er det noe sterke gutter her” eller ”jenter gjør ikke sånn” er vanlige ting ungdommer møter i skolehverdagen. Bruken av kjønnsdeling i skolen i såkalte “jentemøter” er eksempler på andre tiltak som øker marginaliseringen av skeive ungdommer spesielt. Kjønnsdelte arenaer er svært slitsomme for skeive elever da ditt eget normbrudd blir enda tydeligere i en kjønnsdelt gruppe. Når disse forskjellige elementene blir satt sammen til en skolehverdag kommuniseres det ganske tydelig til skeive elever at skolen ikke er et sted de skal være for sikker på at de kan føle seg trygge. Vi har også erfaring med at ungdommer som sier ifra får beskjed om at de har spesielle behov og at de ikke kan bli tatt hensyn til. For eksempel ønsket om å ikke bruke kjønnsdelte grupper, eller ønsket om å bli tilbudt både kjønnsdelte og kjønnsblanda grupper.

For å kunne forandre skolen og skape et solid og trygt skolemiljø for skeive elever er språket et meget viktig hjelpemiddel. Skeiv Ungdom anbefaler et målrettet arbeid for å bevisstgjøre og trene lærere i en inkluderende språkbruk. Inkluderende språkbruk vil åpne opp og invitere til utforskning av roller i lek og undervisning, samt skape et trygt og godt skolemiljø for elever uavhengig av elevens identitet.

5. Styrking av skoleeierskapet

Skeiv Ungdom mener skoleeier klart må forpliktes til å følge opp å sørge for, ikke bare at det blir arbeidet på dette området, men kvaliteten og resultatet av dette arbeidet. Vår erfaring er at det gjøres mye rundt på skolene for å takle temaer som mobbing og krenkelse, men at det mangler faglig forankring, eller er en grunnfilosofi som ikke er ønskelig i arbeid med barn og unge. Eksempler på dette er for eksempel Olweus-programmet der barn pasifiseres i forhold til mobbeforebyggingsarbeidet og hvor grunntanken er at hvis barn får muligheten til å mobbe så vil de benytte seg denne muligheten. Andre eksempler er “mangfoldsbiblioteker” hvor man hyrer inn en representant fra ønskede minoriteter for å komme å prate med barna utelukkende om hvordan det er å tilhøre den minoriteten. En slik dyrehage-tilnærming til minoriteter bidrar ikke til likestilling, men til en ytterligere fremmedgjøring av minoriteten. Det dekker også over det egentlige opphavet til marginalisering. Skoleeier har et klart ansvar for å forsikre seg om at de tiltakene som gjennomføres i egen skole har en faglig, etisk og ideologisk tilnærming der barn blir sett på som viktige ressurser og aktive deltagere i prosessene, og der årsaken til marginalisering og stigmatisering tas opp og synliggjøres.

6. ”Et lag rundt eleven”

Skeiv Ungdom tror at et fokus på å få et mangfold av yrkesgrupper inn i skolen vil være til elevenes fordel.

7. Ny forskning på kunnskapssvake områder

Rapporten viser helt tydelig at det er et stor behov for mer kunnskap om transkjønnende elever og elever som utfordrer kjønnsnormer. Disse står knapt nok nevnt i rapporten, og det er ingen konkrete tiltak for hvordan man skal inkludere denne gruppen bedre i skolen og sikre elevene fra krenkelse.

Skeiv Ungdom vet at mange elever som utfordrer kjønnsnormer i dag opplever at læreren ikke støtter dem. Lærere som nekter å bruke nye navn, endre pronomen, ellers som rett ut sier at “jenter kan ikke gjøre sånn” eller lignende utsagn. Som interesseorganisasjon opplever vi at disse ungdommene forteller som svært grove overtramp og krenkelser fra både andre elever, men særlig fra lærere. Noen av disse elevene er heller ikke åpne om sin identitet hjem og har derfor ikke mulighet til å få hjelp fra foresatte. Dette gjør dem til en særlig sårbar gruppe. Dette gjelder for så vidt alle skeive elever, og er noe som ofte skiller skeive fra unge med nedsatt funksjonsevne, hvor foreldrene ofte er veldig med på laget.

Skeiv Ungdom ønsker med dette å være helt tydelige på at situasjonene for transkjønnede elever, og andre elever som bryter kjønnsnormer i norsk skole, er helt prekær og under enhver kritikk. Overtramp som ikke ville blitt godtatt mot noen annen elevgruppe får her passere forbi. Mange elever er derfor ikke åpne om sin identitet, noe som gjør at krenkelse også får fortsette. Problemet gjøres enda større av at elevene i mindre grad enn mange andre har mulighet til å si ifra selv.

---

[1] Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner